

Divrej Tora

 <http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

Godina 9 7. teveta 5776.
Broj 11 19. prosinca 2015.

B''H

Paraša Vajlgaš

U ovom broju :

Rabbi Goldwasser	3
Ljudi su dobri	5
Kabala	6
Promjene	9
Balašon	13
Iz medija	16

Priprema i uređuje:
Vatroslav Ivanuša

 petak 18.12.2015. subota 19.12.2015.

Šabat Vajigaš

Jeruzalem	15:57	17:18
Zagreb	15:54	16:55
Rijeka	16:02	17:03
Split	16:01	17:02
Dubrovnik	15:57	16:58
Vinkovci	15:45	16:46
Sarajevo	15:52	16:53
Bihać	15:58	16:59
B. Luka	15:53	16:54
Beograd	15:40	16:48
Novi Sad	15:41	16:50
Subotica	15:38	16:48
Zrenjanin	15:38	16:47
Niš	15:40	16:46
Beč	15:43	16:44
Frankfurt	16:05	17:06
Edison, NJ	16:14	17:15

(Berešit 44,18-47,27)

Juda prilazi Josefu i moli ga da oslobodi Binjamina. U zamjenu za njegovo oslobađanje nudi sebe. Nakon što je bio svjedokom odanosti koju braća međusobno gaje, on im otkriva svoj identitet. „Ja sam Josef,“ izjavljuje. „Je li moj otac još uvijek živ?“

Braću obuzima osjećaj stida i kajanja, ali Josef ih tješi. „Niste vi bili ti koji su me poslali ovamo,“ kaže im, „nego B-g. Sve je to bilo Odozgor određeno kako bismo se svi mi i čitavo područje spasili od gladi.“

Braća hitaju natrag u Kanaan s novostima. Jaakov sa sinovima i njihovim

obiteljima dolazi u Egipat – ukupno ih je sedamdeset duša – i poslije 22 godine opet je sa svojim sinom ljubimcem. Na putu za Egipat, dobiva božansko obećanje: „Ne boj se odlaska u Egipat; jer tamo ću te učiniti velikim narodom. Ući ću s tobom u Egipat i svakako ću te i izvesti iz njega.“

Josef je prodajom hrane i sjemenja Egiptu pribavio bogatstvo u vrijeme gladi. Faraon daje Jaakovljevoj obitelji da se nastani u plodnom području Gošena i djeca Izraela uvelike napreduju u Egiptu. ■

Prevela: Dolores Bettini

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Rastimo svakoga dana

Vajigaš

**Svi su putevi
čovjeka u njego-
vim očima čisti**
(Izreke 16,2)

Kao pravilo, ljudi ne čine ništa što smatraju da je pogrešno. Oni koji čine pogrešne stvari na neki su na-čin uvjerali sami sebe da je ono što čine zapravo ispravno. Oni sebe opravdavaju domišljatim racionaliziranjima.

Ako smo već toliko podložni tome da nam naš um prodaje trikove i fin-

gira da je ono što je pogrešno ispravno, što možemo učiniti da spriječimo neprimjereno ponašanje? Solomon nam daje odgovor: *Usmjerite svoje postupke ka B-gu, pa će vaše misli biti ispravne (Izreke 16,3).*

Deformacija je najveća onda kada je ono što nas vodi, „Što ja želim?“ Ako se odmaknemo od te slike i umjesto toga se upitamo, „Što B-g želi?“ smanjuje se mogućnost deformacije.

Makar u ovom posljednjem slučaju ima manje izobličenja, ne možemo reći da je ono sasvim odsutno. Neki

ljudi imaju vrlo čudne ideje o tome što B-g želi. Međutim, ako sebe uklonimo iz slike i imamo motivaciju da činimo ono što B-g želi, veća je šansa da ćemo se konzultirati s nekime tko nam može dati mjerodavno mišljenje o tome što jest B-žja volja. Iako ni to nije potpuno sigurno, barem postoji šansa da ćemo izbjeći da izvrnemo stvari racionaliziranjem koje dominira kada osoba prvenstveno nastoji zadovoljiti samu sebe. ■

Sofer Hamlevot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

42. Pozitivna je zapovijed gajiti strahopoštovanje prema vlastitom ocu i majci

kao što Pismo kaže, *Svoje se majke i svoga oca svaki bojte. (Va-jikra 19,3)*. No, što strahopoštovanje [znači na ovom mjestu]? Ne smije se stajati ili sjediti na njegovu [očevu] mjestu; ne smije se proturiječiti njegovim riječima ili njegove riječi dovesti u pitanje; niti ga zvati po imenu za života ili nakon njegove smrti, već jedino govoriti, „Moj otac, moj gospodar.“ Otac i majka [po važnosti] podjednako imaju pravo na čast [§41] i strahopoštovanje; a Pismo po važnosti izjednačava čast i strahopoštovanje prema njima s časti i strahom prema B-gu blagoslovenome. Ako netko ovo prekrši i prezrivo se odnosi prema strahopoštovanju prema njima, on prestupa pozitivnu zapovijed, osim ako ne postupa uz njihov pristanak. Jer ako je otac voljan odreći se svoje časti, preko ovoga se može prijeći.

Ovo se primijenjuje na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu.

Negativne zapovijedi

79. Negativna je zapovijed ne posramiti svog bližnjeg

kao što Pismo kaže, *i nećeš nositi grijeha zbog njega (Va-jikra 19,17)*; a posebno ne u javnosti. To je velika krivica; učenjaci, neka je blagosloveno sjećanje na njih, rekoše (*Talmud Bavli, Bava Mecia 59a*): Tko god javno posrami svog bližnjega, njemu nema mjesta u Svijetu koji će doći. Stoga moramo biti pažljivi da bilo koga ne osramotimo, bio on ugledan ili ne. Niti da ga nazvamo bilo kojim imenom kojeg se srami. To se, međutim, odnosi samo na stvari između čovjeka i njegovog bližnjeg. U stvarima Neba, međutim, ako je čovjek [sagriješio] i nije se pokajao kada je bio upozoren nasamo, treba ga javno osramotiti, i njegov grijeh javno razotkrivati, dokle god se ne vrati na pravi put.

Ovo je na snazi na svakom mjestu i u svako doba, kako za muškarca tako i za ženu. ■

Rabbi David Goldwasser:

Zastoj

„I on (Josef) isprati svoju braću ... i reče im: nemojte se uzrujavati putem“ .
(Berešti, 45,24).

Talmud (*Ta'anis 10b*) objašnjava: rabin Elazar kaže da je Josef rekao svojoj braći da se ne zaokupljaju halahičkim pitanjima kako se ne bi putem izgubili. Rabin Elai ben Braha dovodi u pitanje takav stav jer saznajemo da ako su dva učenjaka na putu, a ne raspravljaju o riječima Tore, zaslužuju da ih proguta vatra (*Melahim II, 2,11*). Za Talmud tu nema proturječja budući da citat skreće pažnju na izostanak bilo kakvog razgovora o halahi, dok rabin Elazar govori o suzdržavanju od duboke analize halahe.

Sefer Zihron Meir pita zašto Josef misli da će se njegova braća uključiti u bilo kakvu raspravu o Tori. Uostalom, oni su tek saznali šokantnu vijest koja ima dalekosežne posljedice,

---

Raši objašnjava da noću, kad bitka staje, vojska se treba baviti učenjem Tore. Toru treba učiti na dubokoj razini, a ne tek površno, jer tako čovjek stječe sveobuhvatan uvid u Toru i njene zakone.

---

ce, a imaju i mnoge druge brige na umu. Kako će Ja'akov prihvatiti zapanjujuću vijesti da je Josef još uvijek živ? Kako će reagirati? Što će reći *ševatim* o svim *ca'ar* i boli koju je podnio u dvadeset i dvije godine? Kako će se osjećati?

Ipak, čak i ako se objašnjenje rabi-
na Elazara o Josefovom upozorenju protumači na jednostavnoj razini - da je Josef upozorio braću da ne razgovaraju o halahičkim i filozofskim aspektima prodaje - teško je razumjeti kako je Josef mislio da će

se njegova braća upustiti u tešku raspravu dok putuju zabačenim i nepoznatim cestama.

Istina je, međutim, da je Josef vrlo dobro poznao svoju braću i shvaćao je da njihovim životima upravlja Tora. Nema u svijetu tih okolnosti koje bi zauzele mjesto učenju Tore. Nadalje, oni će sigurno željeti preispitati cijeli slučaj prodaje i analizirati je li njihov prvotni *psak halaha* bio ispravan.

To nas uči važnosti marljivog učenja Tore, učenja na dubokoj razini, a ne tek površno, jer tako čovjek stječe sveobuhvatan uvid u Toru i njene zakone. Takvo učenje Tore bit će iscrpno i upamćeno. Iz toga također proizlazi da učenje Tore, bez obzira na okolnosti, treba nastojati nikada ne prekidati.

Učimo (*Jehošua 5,13-14*) da se pred Jehošuaom kad je bio u Jerihu, netko pojavio s isukanim mačem u ruci. Kad ga je upitao je li prijatelj ili neprijatelj, čovjek je odgovorio da je "zapovjednik Hašemove legije." Talmud objašnjava (*Megila 3a*): anđeo mu je rekao da je dan ranije Jehošua propustio donijeti redovitu popodnevnu žrtvu a sad zanemaruje učenje Tore. Raši objašnjava da noću, kad bitka staje, vojska se treba baviti učenjem Tore. Talmud navodi da se Jehošua odmarao te noći usred doline (*ha'emek*), a rabin Johanan da

nastavak na stranici 4

(nastavak s 3. stranice) **Rabbi David Goldwasser: Zastoj**

učimo kako je boravio u dubinama (*umka*) halahe. Rabin Šmuel bar Unja navodi ovdje da je proučavanje Tore veće od prinošenja žrtve. Iako postoje mnogi razlozi koji bi izuzeli Jehošuu i židovski narod od učenja Tore - sudjelovanje u ratu, iscrpljenost od borbe, okruženje sve samo ne pogodno za učenje - i pored toga je podvrgnut kritici i anđeo se pojavio s isukanim mačem kako bi se naglasio prijekor.

U prvom poglavlju Hilhos Talmud Tora Rambam navodi da svaki pojedinac, bez obzira na status ili okolnosti u životu - bio bogat ili tako siromašan da mora skupljati novac od vrata do vrata, bio mu život miran i težak, bio on mlad ili star, zdrav ili bolestan - mora učiti Toru. Nadalje, navodi Rambam (*Halaha 10*), svatko je dužan učiti do svog posljednjeg dana na Zemlji, kao što se kaže (Devarim 4,9): "Ne ukloniti ih [riječi Tore] iz srca ni jednoga dana života svoga" Osoba koja se ne bavi Torom, zaboravlja ono

---

Rambam navodi da je svatko dužan učiti do svog posljednjeg dana na Zemlji, kao što je rečeno (Devarim 4,9):

"Ne ukloniti ih [riječi Tore] iz srca ni jednoga dana svoga života."

što zna.

Talmud (*Mo'ed Katan 16b*) donosi zanimljivo tumačenje *pasuka* u Šmuel II (23,8), što dodatno naglašava značaj učenja Tore. *Pasuk* navodi: „Ovo su imena moćnih (ljudi) Davida HaMeleha: jedan koji zasjeda (*jošev baševes*), oštrouman čovjek (*tahkemoni*), zapovjednik (*roš hašališi*). Kroz igru riječi, rabin Abahu kaže, to opisuje Davidovu veličinu. Ne zato što je ubio Golijata ili medvjeda, niti zato što je Sefer Tehilim napisao. Umjesto toga, "*jošev baševes*" se odnosi na činjenicu da je David HaMeleh sjedio na podu, a ne na jastucima ili pokrivačima dok je učio. Zato mu je Hašem rekao: *Tah-*

kemoni ili *tahei kamoni* - ti ćeš biti kao Ja. Ja ću proglasiti *gezeira*, a ti ćeš ga poništiti. Osim toga, *roš hašališi* - bit ćeš glava trojice, aludirajući na trojicu *avot*.

Veliki Gaon rabin Moše Feinstein je bio poznat po neuobičajenoj us trajnosti u učenju Tore. On doslovno nije gubio ni trenutak. Obično, kada je bio pozvan za *aliya*, jedan od njegovih učenika bi mu donio *Sefer Mišnajot* na *bimu* tako da može učiti između *alijos*. Jednom je netko predložio da mu se dopusti da se malo odmori kao i svi drugi kada su pozvani za *aliya*, a ne da mu se donosi *sefer*. Kada je učenik tražio da to potvrdi rav Moše, on je odgovorio: „Molim i dalje mi donosite *Sefer Mišnajos* na *bimu*. Nije bitno gdje osoba stoji; jedino što je bitno jest da je vrijeme dragocjeno i ne treba ga gubiti." ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Ljudi su dobri onoliko koliko vjerujemo u njih

Čudesno je kako Josip na ljubomoru i bol koju su mu nanijela njegova braća uzvraća samo dobrotom i ljubavlju. Nevjerojatno je kako tijekom cijele epizode nema ni nago vještaja ljutnje ili gundanja protiv njih. Oni su zaista bili spremni da ga ubiju, prodali su ga u ropstvo – a sada kada je on u poziciji moći, on ih jednostavno prihvaća. To je zadivljujuće.

Ali što stoji u pozadini toga? Kako je moguće to učiniti?

Smatram da u pozadini Josipovog stava leži dubok osjećaj vjere u čovječanstvo. On zna da su njegova braća dobra. Da, oni su učinili pogreške, ali i on ih je učinio u svom životu. Da, oni su pokleknuli pred svojim željama – ali naivno. Josip je siguran da je dobro još u njima te je odlučan u namjeri da tu dobrotu iznjedri na površinu; i u tome itekako uspijeva. Juda, inicijator i vođa u vrijeme kad je Josip prodan, nudi se kao rob umjesto svog mlađeg brata. Iako je 30 godina ranije želio prodati

Josipa, sada je spreman boriti se do smrti radije nego da dopusti da Benjamina zadesi ista sudbina.

Pogledajte promjenu koja se može dogoditi u ljudskim bićima. Pogledajte kako se možemo obnoviti, neovisno o prošlosti. Ono kakvi smo bili u prošlosti nema nimalo utjecaja na sadašnjost, a još manje na budućnost. Dobrota u svakom ljudskom biću spremna je isplivati svakog trenutka, sve dok ju mi vidimo – kao što Josip jest. On je vjerovao u svoju braću unatoč onome što je vidio da čine. Vjerovao je u njihovu dobrotu, u njihovu pobožnost. I njegova vjera nije bila uzaludna.

Mi prečesto olako dignemo ruke od drugih i od samih sebe. Mislimo da promjena nije moguća – i ta se proročanstva obično ispunjavaju. Ali nemojmo dozvoliti sebi da nas zbu-

ni ponašanje drugih ljudi. Ljudi su dobri. Da, oni čine pogreške, ponekad velike, ponekad veoma velike – ali u srcu, ljudska bića su stvorena na B-žju sliku. U srži svakog čovjeka leži čista duša koja želi biti dobra. Kada mi izgubimo vjeru u druge, oni obično izgube vjeru sami u sebe. Kada vjerujemo u njih, bez obzira na sve, tada stvaramo okruženje u kojem možda, samo možda, njihova dobrota može isplivati na površinu na način na koji nikad prije nije. Josip i njegova braća predi- van su primjer toga. On nikada nije odustao od njih – iako je trebao – i kao rezultat toga, ni oni nisu odustali od samih sebe.

Šabat šalom ■

Prevela Anja Grabar

Mi suviše često olako dignemo ruke od drugih i od samih sebe. Kada izgubimo vjeru u druge, oni obično izgube vjeru sami u sebe. Kada vjerujemo u njih, tada stvaramo okruženje u kojem njihova dobrota može isplivati na površinu.

Rabbi Shaul Youdkovitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: VAJIGAŠ

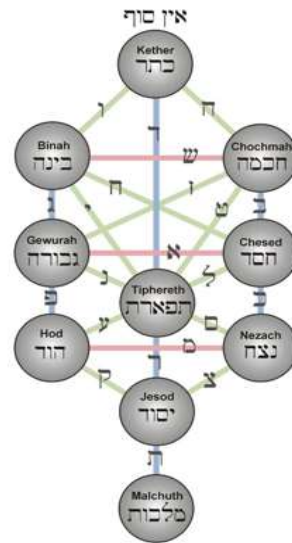
Prethodna *paraša* (Mikec) završava time da je Josefov srebrni pehar pronađen među osobnim stvarima Benjamina (najmlađeg Jakovljevog djeteta i jedinog što mu je ostalo od Rahel). U tom trenutku naša *paraša* započinje, i kaže: "Onda mu (Josefu) pristupi Juda i reče..." (*vajigaš*, na hebrejskom), Zohar se pita zašto je Tora izabrala upotrijebiti glagol "*vajigaš*" (u hebrejskom postoji još mnogo sinonima za glagol "pristupiti"), te objašnjava da je korijen riječi "*vajigaš*" NGŠ (ו.ג.ש) koji je isto tako i korijen riječi "*hitnašut*" (sudar) - sudar između dvaju svjetova:

Fizičkog zemaljskog svijeta kojeg predstavlja Jehuda (Juda), čiji je potomak Kralj David, *sefira Malhut* - našeg materijalnog svijeta, ispunjenje naših potreba, želja i volje.

Kad osjećamo da nema strujanja u našem životu to je znak da zadovoljavamo samo svoje materijalne porive i potrebe, te da nismo povezani sa sefirom Jesod i božanskim obiljem.

S druge strane tu je:

Duhovni svijet kojeg predstavlja Josef - *sefira Jesod* koja prikuplja sve božansko obilje i prenosi ga na *sefiru Malhut*. *Sefira Malhut* određuje i kontrolira koliko će božanskog obilja ući u naš život. Budući da u duhovnosti ne postoji prisila, nitko osim nas samih ne može odrediti količinu svjetla koja će se otkriti u

našem životu. Sudar koji smo spomenuli, sudar je između dvaju suprotnih poriva - našeg poriva za povezivanjem s našim Stvoriteljem te potrebama, porivima i željama našeg tijela.

Kad osjećamo da nema strujanja u našem životu to je znak da ispunjavamo samo materijalne porive i potrebe, te da nismo povezani sa *sefirom Jesod* i božanskim obiljem. Da bismo se ponovno povezali mi trebamo stvoriti čudo (*nes*) u svom životu. Hebrejska riječ *nes* (čudo) slična je riječi *lanús* (bježati) i *lehitneses* (dizati se gore i iznad nečega). To znači da trebamo bježati; pobjeći od naše fizičke, životinjske prirode, od načina na koji smo se navikli ponašati čitav svoj život. Izbjeći strah, ljutnju i osjećaj da smo žrtve, i podignuti se na višu razinu. Prevladavati svoju prirodu i pronaći neki drugi način koji će nas dovesti do prave promjene i preobrazbe.

Na taj je način Juda funkcionirao. On je stao pred Josefa i bio je spre-

man žrtvovati se, ne postupiti po svom instinktu za preživljavanje i boriti se za svog bližnjeg - svog oca (on je zajamčio Jakovu da će Benjamin biti na sigurnom i da će se vratiti), i svog brata. Juda govori iz dubine svog srca, iz čiste nedužnosti i brižnosti za druge, i kad potpuno vjeruje da je to ispravan način, on uspijeva tu poruku predati dalje. Zohar objašnjava da je ta poruka tajna vjere - sposobnost spajanja gornjih duhovnih svjetova i materijalnog svijeta - i kada je to postignuto "*Josef se nije mogao savladati pred onima koji su stajali oko njega...*" Onog trenutka kad stvorimo čudo, *sefira Jesod* se više ne može zadržati i počne nam se događati sve više čuda i iznenađenja, dok nam iz gornjih svjetova dotiče beskrajno izobilje.

Da bismo se ponovno povezali s božanskim obiljem moramo stvoriti čudo, tj. izbjeći strah, ljutnju i osjećaj da smo žrtve, i podići se na višu razinu.

To je bit onoga zašto smo stvoreni - da budemo kreatori, da stvaramo čuda i pretvaramo tamu u svjetlost, i gorčinu u slast. Da idemo protiv svoje prirode i da izazivamo promjene u svom životu i životu onih koji nas okružuju na neobičan način, na altruističan način, koji je pun teškoća i prepreka, no na kraju će naš svakodnevni pakao pretvoriti u raj na zemlji. ■

Rav Kook:

Josef umire prvi

Tekst ukazuje da je Josef bio prvi od dvanaest Jakovljevih sinova koji je umro. "Josip je umro, a [zatim] njegova braća i sav onaj naraštaj" (Izl. 1,6). Zašto je Josefov život bio kraći od života njegove braće?

Mudraci sugeriraju da je Josefova rana smrt uzrokovana njegovom položajem javne dužnosti. Kada netko preuzme položaj autoriteta, "njegovu se dani i godine skraćuju" (*Berachot 55a*). Ali to se ne čini pošteno. Zašto bi oni koji posvećuju svoje živote javnoj funkciji bili kažnjeni time da im život bude kraći?

Josefova pogreška

Rad za opće dobro svakako je pohvalan. Međutim, postoje određene opasnosti svojstvene takvom putu. Upravo zato što je netko zauzet obavljanjem važnih javnih poslova, on može zanemariti svoje osobne potrebe. Čelni čovjek neke zajednice može smatrati svoje potrebe - bile one materijalne, duhovne, ili moralne - nevažnima. Ovaj fenomen možemo primijetiti kod Josefa. Kao vicekralj, Josef je bio zauzet nadziranjem nacionalnih i ekonomskih poslova Egipta. On je svoje mjesto na javnoj funkciji smatrao sredstvom kroz koje će se B-žji Savez Bein *Ha-Betarim* - koji je preorekao egzil Abrahamovog potomstva u stranu zemlju - ostvariti.

Kad je Josef čuo da mu oca nazivaju "tvoj sluga," on se nije usprotivio tom izrazu nepoštovanja prema njegovom ocu. Josef je bio okupiran krajnjim ciljem; on ga nije htio ugroziti svojom obvezom da svom ocu iskaže poštovanje.

Pogreška Josefa nije neuobičajena. Univerzalna je to pouka za sve vođe: oni ne bi smjeli dopustiti bilo kojem cilju ili težnji, koliko god uzvišeni bili, da ih navedu da zanemare obveze manjeg značaja.

Kraljeva Sefer Tora

Sličnu ideju nalazimo u posebnim zakonima koji se odnose na židovskog kralja. Tora daje nalog kralju da napiše svoju vlastitu Sefer Toru i da je neprestano drži uz sebe. Na ovaj način, "srce mi se neće podići iznad njegove braće i neće skrenuti od Zakona ni desno ni lijevo" (*Pnz. 17,20*). Tora posebno upozorava monarha da unatoč njegovoj umiješanosti u ključne nacionalne poslove, njegova javna funkcija ne smije ga navesti da zanemari svoje privatne obaveze. On je dužan pridržavati se zakona u svom osobnom životu, kao i svaki drugi građanin.

Tora obećava da će kralj, koji obraća pažnju na ovo upozorenje, biti blagoslovljen s dugom vladavinom. Za razliku od onih koji padnu na ispitu javne službe, takav kralj neće živjeti život "skraćениh dana i godina."

Život ne čine samo glavni ciljevi i težnje. Svatko od nas, čak i oni koji se nalaze na visokim funkcijama, moraju se ponašati na odgovarajući način u svim aspektima života. Oni koji zadrže poštenje u svojim osobnim životima biti će blagoslovljeni uspjehom u njihovim najvažnijim i najuzvišenijim ciljevima.

Prvo izgnanstvo

Prvo izgnanstvo židovskog naroda, izgon u Egipat, počelo je kad su Jakov i njegova obitelj napustili zemlju Izrael. Oni su namjeravali na kratko boraviti u Egiptu, dok glad ne prođe.

Midraš (*Jalkut Šimoni Hošea 528*) iznosi zapanjujuće zapažanje:

"Jakov je trebao otići u Egipat u lancima. Ipak, B-g je rekao: "Jakov je moj prvenac, kako bih ga mogao prognati u nemilosti? Umjesto toga, poslat ću njegovog sina da prije njega siđe dolje."

Što je to Jakov učinio da je zaslu-

žio da bude prognan u željeznim lancima?

Dvije svrhe izgnanstva

Moramo proanalizirati svrhu prognanstva. Židovski narod je proveo više godina u izgnanstvu nego u svojoj vlastitoj zemlji. Zašto je bilo potrebno da prođe kroz ove teške kušnje? Zar nisu mogli biti kažnjeni na drugi način?

U stvari, Midraš navodi da je židovski narod posebno opremljen za izgnanstvo. Njega se naziva "kćerju izgnanika", budući da su Avot (praci) bili došljaci i izbjeglice, izloženi hirovima i ljubomori lokalnih tiranina (*Midraš Eihā Petilhta 1 na Izaija 10,30*).

Izgnanstvo postiže dva cilja:

Izraelci su stvoreni da služe B-gu. Naciji je potrebna čista B-žja ljubav, nerazblažena materijalističkim ciljevima. Jasno, ljudi su skloniji zaokupiti se svjetovnim stvarima kada su obilje i blagostanje lako dostižni. Da bi židovski narod shvatio svoj pravi duhovni potencijal, B-g se pobrinuo da će narodu manjkati materijalnog uspjeha kroz dugo vremensko razdoblje.

Izgnanstvo služi širenju vjere u jednoga B-ga po cijelom svijetu. Kako su Mudraci napisali u *Pesahim 87b*, "Presveti je prognao Izrael zato da mu se obraćenici pridruže." Isto tako, vidimo da je B-g objasnio svrhu izgnanstva i izbavljenja u Egiptu", tako da će Egipat znati da sam

nastavak na stranici 8

(nastavak s 7. stranice) **Rav Kook: Josef umire prvi**

ja B-g" (Izl. 7,5).

Glavna razlika između tih dvaju ciljeva leži u uvjetima izgnanstva. Ako je svrha izgnanstva da se izbjegne značajni materijalni uspjeh tijekom dugog vremenskog razdoblja – da se pripremi židovski narod na potpunu posvećenost B-gu i Njegovoj Tori – onda takvo protjerivanje po svojoj definiciji mora biti lišeno prestiža i blagostanja.

Ako je, s druge strane, cilj utjecati i uzdignuti narode svijeta, onda biti poštovan i cijenjen u njihovoj zemlji u koju smo izgnani neće biti u proturječju s naznačenom svrhom. Naprotiv, čast koju će imati promovirati će taj cilj.

Jakovljevo izgnanstvo

Jakov je sebe duhovno usavršio do te mjere da ništa na ovom svijetu nije moglo umanjiti njegovu žarku ljubav prema B-gu. Njegova je privrženost bila toliko velika da je bio u stanju prekinuti ponovni emocionalni susret sa svojim voljenim sinom Josefom, nakon 22 godine razdvojenosti, i deklamirati B-žje jedinstvo molitvom Š'ma (Raši na Postanak 46,29). Sigurno, da je na samog Jakova primjenjiv jedino drugi cilj izgnanstva.

Međutim Jakovljevim potomci bili su potrebni ponižavajući aspekti izgnanstva da ih se očisti i oduči od negativnih utjecaja materijalnog života. Kao njihovom ocu, primjereno je Jakov bude odveden u Egipat okovan lancima. No, budući da Jakov osobno ne bi pao pod negativne utjecaje svjetovnog poštovanja i bogatstva, bilo mu je dopušteno da u egzilu ode časno, da ga povede njegov sin, vicekralj Egipta.

Pastir-filozof

Učenjak iz četvrtog stoljeća, rabin Zeira, jednom je zatekao svog učitelja rabina Jehudu neobično dobro raspoloženja. Shvativši da je to prava prigoda da upita što god je htio,

rabin Zeira je postavio sljedeće pitanje:

"Zbog čega koze uvijek koračaju ispred stada, a ovce ih slijede?"

Možda je zadnje što bismo očekivali da će rabin Zeira pitati o nekoj svakodnevnoj činjenici iz stočarstva. Rabin Jehuda, međutim, nije bio zbunjen. Dobrohotno je objasnio da ovaj fenomen odražava red pri stvaranju.

"To je kao stvaranje svemira: prvo je bila tama [koze, koje su obično crne], a potom svjetlo [bijele ovce]". (Šabat 77b).

Novootkriveno blago mudrosti otvorilo se rabini Zeiri – dobio je priliku da se raspita o najdubljim tajnama svemira! – a umjesto toga svog je učitelja ispitivao o kozama i ovcama?

U stvari, upit rabina Zeira nije bio toliko neprimjereno. Velike vođe židovskog naroda u drevna vremena bili su pastiri. Kao što su Josefo-

va braća obavijestila faraona, "Kao naši očevi prije nas, mi smo pastiri" (Post 47,5). Moše i David su također radili u toj struci. Mora postojati razlog zašto su naši preci odlučili napasati koze i ovce.

Čuvanje ovaca je stil života koji omogućuje razmišljanje i unutarnje kontemplacije. Rad nije intenzivan. Za razliku od obrađivanja zemlje, ovdje se ne treba uložiti sva energija

u fizičke stvari. Istovremeno, pastir ostaje u stalnom kontaktu sa stvarnim svijetom. Njegova razmišljanja su čvrsto bazirana na životnom iskustvu. On se ne zadubljuje u neprirodne filozofije koje nisu u dodiru sa stvarnošću. Iz tog su razloga, naši preci, veliki mislioci svoga vremena, radili kao pastiri.

Razvoj misli

Zapažanje Rabi Zeira o ovcama i kozama čini vezu između vanjskog fokusa pastira – njegovih koza i ovaca – i njegovog unutarnjeg fokusa – njegovih misli i ideja.

Ideje nam se prvo pojave kao nejasne misli, zastrte mutnom izmaglicom naše mašte. Skriveno u mračnoj magli, međutim, leži veliko blago. S vremenom, mi pročišćavamo i razjašnjavamo svoje misli, i iz mrklog mraka proizađe svjetlost i mudrost.

Način na koji životinje putuju odgovara razvoju misli u pastirovom umu. Predodžba tamnih koza koje se pojavljuju ispred bijelih ovaca je prikladna metafora za nadahnute, ali maglovite pojmove koji se iznenada pojavljuju u našim mislima. Za ovim tragovima spoznaje ideja jato razjašnjenih ideja koje su propitale naše racionalne sposobnosti. Na ovaj način razvijamo razborite koncepcije koje čine osnovu našeg intelektualnog i duhovnog života.

Potreba za nejasnim

Kako je rabin Jehuda istaknuo, ovaj je redosljed svojstven prirodni svijeta. Svjetlo je u svemiru nastalo iz tame. Ovaj fenomen vrijedi i na osobnoj razini. Mi ne možemo u potpunosti odbaciti maštovitu stranu naših misli, jer ona potiče na originalnost misli. Naša mašta dominira našim misaonim procesima; i jedino njenim nejasnim spoznajama možemo doći do puta prosvjetljene mudrosti. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Borol Wejn:

Težina promjene

Dok priča o Josefu i njegovoj braći, u ovoj parši, stiže do svog dramatičnog vrhunca, s pravom bismo mogli ostati iznenađeni time što su braća toliko šokirana Josefovom razotkrivanjem pred njima. Napokon, razotkrivajućih nagovještaja nije manjkalo, Josef ih je praktički sipao tijekom čitavog razvoja događaja.

No braća, uvjereni u ispravnost svojih postupaka i ponašanja, sve do kraja nisu imala osjećaja za Josefove riječi, snove i vizije. Ovaj čin svjesne sljepoće, neovisno o tome kakve se činjenice pojavljivale pred očima čovjeka, nije rijetka pojava u životu. Nažalost, ona je prilično uobičajena ljudska osobina.

Spoj superiorne pravednosti, takozvanog ideološkog čistunstva, ljudske tvrdoglavosti i nevoljkosti da se prizna prijašnje pogreške smrtonosna je kombinacija. Ona kvari misli i ponašanje, te zaslijepljuje oči čak i pravednima. Tora ovako opisuje način na koji djeluje podmitljiva novčana korupcija: "Jer korupcija će zaslijepljivati oči inače pravednih i izvrnuti riječi mudrih."

Nema veće korupcije od superiorne pravednosti ideologa među nama. Braća nisu vjerovala Josefovima snovima od samog početka, te su otvrdnuli svoja srca i opravdavali si svoje ponašanje prema njemu. Sami su sebe uvjerali da oni ne mogu biti u krivu u vezi tako važne stvari.

Zaslijepljeni svojim vlastitim uvjerenjem i životnom filozofijom o svojoj ekskluzivnoj ulozi u stvaranju Židovskog naroda bez Josefovog učešća, braća su bila slijepa za ono što se odvijalo pred njihovim vlastitim očima. Sjetio sam se natpisa kojeg sam jednom vidio na stolu jednog uvaženog profesora prava, na

kojem je stajalo "Ne zbunjujte me činjenicama. Ja sam svoju odluku već donio!" Čak i najveći među nama padaju u tu zamku.

Ima jedan segment Židovskog naroda koji iskreno vjeruje, bilo to iz vjerskih ili ideoloških razloga, da država Izrael nikako nije smjela biti osnovana. Nekadašnji veliki rabin-ski vođe uvjerali su svoje sljedbenike da ta država neće potrajati duže od petnaest godina, u najboljem slučaju pedeset godina. Srećom, činjenice su opovrgle ova mračna predviđanja i uvjerenja.

Bilo je ideologa ljevice koji su govorili da je napuštanjem marksizma država Izrael osuđena na propast, kao što su na propast osuđene druge zapadne demokracije. I još jednom je činjenično stanje stvari postidjelo ova iskrivljena i strašna gledišta. Svi ti skeptici iz prošlosti još i danas poriču sadašnjost i nastavlja se boriti protiv plime činjenica koja se podiže pred njihovim vlastitim očima.

Dvadeset godina nakon sporazuma iz Osla svima je jasno da taj proces nije uspio donijeti čak niti minimum mira Izraelu i njegovim arapskim protivnicima. Pa ipak, budući su se obavezali na to i uložili puno truda u taj neuspjeli proces, još uvijek ima mnogo onih koji se odbijaju suočiti s činjenicama i priznati da je njihovo gledište i procjena situacije bilo pogrešno.

Tako čak i kada Josef stoji pred tobom, ti si zaslijepljen svojim vlastitim predrasudama i nekadašnjim stavovima. Ovo je izuzetno važna pouka koju treba naučiti iz kazivanja Tore. Sposobnost da se prizna da nisi u pravu i da se promjeni pravac jedan je od pravih pokazatelja veličine čovjeka. A ona je svakako neophodna za naše vrijeme i naše okolnosti.

Stara dosjetka "Koliko je psihijatar potrebno da se promijeni žarulja? Samo jedan, ali žarulja se mora željeti promijeniti!" odjekuje duboko u meni. Nakon više od pola stoljeća provedenih u rabinatu i obrazovanju u Tori mnogo sam puta bio svjedokom istinitosti ove mudre opaske. Promjena se rijetko postiže isključivo vanjskim pritiskom, propisima ili čak prisilom. Ona zahtjeva unutarnju voljnost i opredjeljenje da se na neki način promijeni smjer kojim se ide ili da se ponovo promisli o svom stajalištu o pitanjima i izazovima.

Ako se žarulja nije voljna mijenjati onda je niti sto psihijatar neće moći će promijeniti. Istina je da su sve velike promjene u židovskom životu u protekla tri stoljeća bile potaknute vanjskim pritiscima i promjenama u društvu općenito. Ipak, uglavnom su te promjene zapravo stvorene iznutra, unutarnjim nezadovoljstvom Židova zbog *statusa quo* njihovog duhovnog i fizičkog stanja.

Hasidut se brzo proširio istočnom Europom, unatoč žestokim prigovorima velikih i cijenjenih rabin-skih vođa, zato što je unutarnji Židov kao skupina bio gladan neke vrste emocionalne vezanosti uz Toru pored i iznad čisto intelektualnog ostvarenja i znanja.

Musarski pokret litvanskog židovskog društva devetnaestog stoljeća

nastavak na stranici 10

(nastavak s 9. stranice) **Rabbi Borol Wejn: Težina promjene**

uhvatio je korijena jer su mnogi od velikih učenjaka Tore osjetili unutarnji poriv za stvaranjem višeg oblika društva i obrazovanja po Tori. Musar je, da se tako izrazim, bio "hasidut" litvanskih učenjaka u Tori, pokretač ostvarenja vlastitog poboljšanja i društva orijentiranog ka vrednotama Tore.

Ovi su se pokreti pojavili sami od sebe, i proizašli iz želje Židovske 'vremenske žarulja' da se promijeni. Na taj način su i rabin Yisrael Baal Šem Tov i rabin Yisrael Lipkin iz Salanta imali plodno tlo na koje su mogli posaditi ogromnu promjenu židovskog svijeta svoga vremena.

I druge velike promjene u židovskom životu osamnaestog, devetnaestog i dvadesetog stoljeća također su bile vođene unutarnjim silama, iako je na njih sigurno utjecao i duh vremena društva u kojem su živjeli. Reforma u Njemačkoj bila je proizvod unutarnjeg židovskog nagona da se emancipira od progona, diskriminacije, getoizacije i siromaštva.

Nikakva količina zabrana i prijetnji nije mogla smiriti taj nagon za promjenom i tada se činilo da ne postoji drugi put promjene osim reformizma. Isto svakako vrijedi i u vezi zaljubljenosti Židovstva istočne Europe u socijalizam, marksizam, komunizam i općenito ideje ljevice, naklonost koja još ni danas nije u

potpunosti nestala.

Unutarnje židovsko nagnuće prema pravednosti i jednakosti, utopijski san o pravednom i ravnopravnom društvu koje će zauvijek protjerati rat i siromaštvo dali su poticaj milijunima Židova da priđu ljevici u svim njenim oblicima i potpuno ih sekularizirao. Poticaj na promjene u Židovskom društvu razbio je sve barijere, pa čak i iskorijenio vjerske tradicije i vjerske propise koje su postojale.

Isto svakako vrijedi i za cionizam, opet u svim njegovim različitim permutacijama. Poticaj da se učini kraj progonstva i osnuje neovisnu židovsku državu u domovini zemlje Izraela dodirnuo je duboko usađenu strunu unutar židovske mase. Nasuprot svih očekivanja i protivljenja - vjerskih i svjetovnih - oni su uspjeli ostvariti ono nevjerovatno, ako ne i naizgled nemoguće. Žarulja se željela promijeniti.

Rast izučavanja Tore i obrazovanja koji se dogodio u židovskom životu nakon holokausta također je proizvod unutarnjeg poticaja u dušama mnogih Židova. Židovski mladići i djevojke htjeli su učiti Toru i bili spremni žrtvovati puno toga kako bi to postigli.

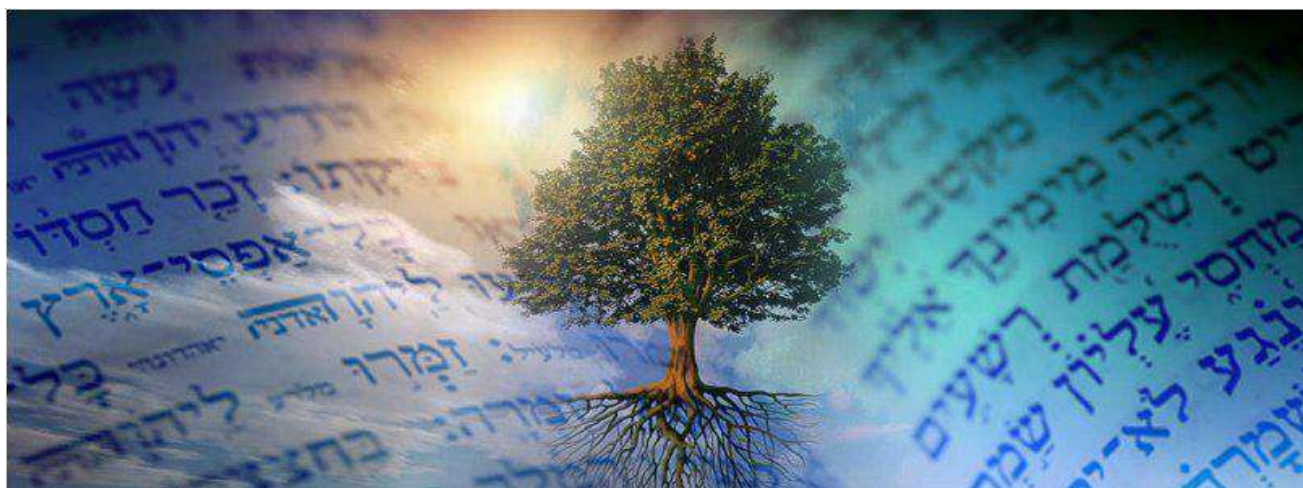
Ljubav prema Tori koja postoji u Židovima dovela je do ove velike

promjene. Devetnaesto, pa čak i dvadeseto stoljeće, iznjedrilo je velike učenjake Tore i slavne ličnosti. Ali oni nisu izazvali onakve promjene u židovskom društvu koje su postigli naši sadašnji rabini i predavači. Tada je manjkao taj unutarnji poticaj za postizanjem te promjene, a danas je iz nekog razloga prisutan.

Isto vrijedi i za spor, ali kontinuirani povratak tradiciji i obredima koji je obuzeo izraelsko društvo u proteklih nekoliko desetljeća. Ljevičarski kibuci koji su sada, kao dio svog društva i stila života, ustanovili sinagoge, košer kuhinje, satove izučavanja Tore učinili su to zbog propitivanja svoje savjesti i duše, a ne zbog neke vanjske prisile ili zakona.

I spora, postupna ali neumitna promjena koja se događa u vjerskom svijetu Izraela i u njegovoj integraciji u šire izraelsko društvo - *haredi* fakulteti, organizirana vojna služba, više od četrdeset posto danas zaposlenih, itd. - također se dešava zbog promjene u načinu razmišljanja. I ta se žarulja također želi promijeniti. Nikada ne bismo trebali podcijeniti snagu unutarnje promjene i vječne privrženosti izraelskog naroda njegovoj Tori i svojoj zemlji.

Šabat šalom ■

Rabbi Vissocher Frand:

Poštediti braću sramote bilo je vrijedno rizika

Nakon Judinog emotivnog govora, kada se Josip slomio i rekao svojoj braći, "Ja sam Josip, je li moj otac još uvijek živ?", on je najprije sve druge udaljio iz sobe kako bi bio nasamo s braćom. Raši objašnjava da on nije želio da njegova braća budu osramoćena pred Egipćanima kada im otkrije svoj identitet.

To je očigledno bio iznimno sramotan trenutak za braću. Prema riječima rabina, taj trenutak, koji je jedan od najdramatičnijih u čitavoj Tori, prototip je velike sramote koju bismo svi mogli iskusiti na Dan suda.

Medraš (*Berešis Raba 93*) citira mišljenje da Josip u tom trenutku nije postupio mudro. Njegov postupak da sve ljude udalji iz sobe, smatra se nesmotrenim. Nakon svega, između njega i njegove braće postojala je povijest odnosa. Oni su ga u prošlosti pokušali ubiti. Josip je udaljio od sebe sve svoje tjelohranitelje. Braća su ga ponovno mogla pokušati ubiti i on ne bi imao zaštite.

Drugo mišljenje koje se citira u Medrašu jest da je Josip ipak postupio ispravno udaljavajući sve iz sobe prije očitovanja svojoj braći. On je bio uvjeren da ga braća neće ubiti. Znao je da oni nisu ubojice i teroristi.

Pitanje je – prema prvom mišljenju koje smatra da je Josip poduzeo velik rizik udaljavajući svoje stražare iz sobe – zašto je to učinio? Odgovor je da je Josip djelovao po principu "Bolje je da se čovjek baci u užarenu peć, nego da javno osramoti

svog bližnjeg" (*Sota 10b*). Josip je znao da je to rizik, ali osjećao je da je to rizik koji mora poduzeti.

Gospodin Avi Shulman iz Tora u'Mesora nedavno mi je ispričao sljedeću priču: Jednog poznatog učitelja upitali su koji je od njegovih učitelja imao najveći utjecaj na njega kao učenika. Bez oklijevanja, on je rekao da je to njegov učitelj iz petog razreda. Nadodao je sljedeći događaj. Bili su u razredu i bilo je nekoliko djece koju Rebe nije mogao štiti. Rebe je na ploču ispisao njihova imena i rekao im, "Nakon sata ćete dobiti svoje!" Nekoliko minuta kasnije, ravnatelj škole nenajavljeno je ušao u učionicu i odlučio učenicima dati mali test. Ravnatelj je stajao pred pločom ispitujući djecu pitanja, a Rebe je iza njegovih leđa šetao naprijed-nazad trljajući svoje odijelo uz ploču sve dok imena nisu bila izbrisana. Kada je ravnatelj završio, a učitelj ga krenuo ispratiti iz razreda, sva su djeca vidjela da je Rebeovo odijelo čitavo bijelo od krede. On je to učinio kako djeca ne bi

bila osramoćena pred ravnateljem. Radije je platio čišćenje odijela, nego da bude odgovoran za sramotu svojih učenika. Taj je čin Rebeove brige za njegove učenike, osjetljivost za osjećaje drugih i odluka da ih poštedi sramote ostavila dubok dojam na ovog budućeg učitelja svjetskog glasa.

Tri koraka naprijed prije molitve – tri primjera

Postoji zanimljiv 'Rokeah' (1176 – 1238) koji je povezan sa našom *paršom*. Rokeah kaže da je izvor židovskog običaja da se prije recitiranja molitve *Šmone Esre* naprave tri koraka prema naprijed činjenica da se 3 puta u Tori – vezano uz molitvu – nailazi na riječ '*vajigaš*' (i približio se). Prvi puta, kada je Avraham molio B-ga da ne uništi Sodomu, kao što je pisano: "*I Avraham se približi B-gu i reče 'Hoćeš li i nevinoga pogubiti sa krivim?'*" (*Berešit 18,23*). Drugi puta u našoj *parši*, kada se Juda pri-maknuo Josefu prije iznošenja svoje molbe (*Berešit 44,18*). Treći puta, u knjizi Kraljeva, vezano uz Elijahua na Har haKarmelu (*Melachim I 18,36*): "U vrijeme '*minha*' žrtve, prorok Elijahu približio se i rekao, "*Hašem, B-že Avrahama, Jichaka i Jisraela, neka danas svima postane poznato da si Ti B-g u Izraelu, a ja Tvoj sluga, i da sam po Tvojim riječima učinio sve ove stvari.*"

Tako, kaže Rokeah, izvor židovskog običaja (*minhag Jisrael*) da se prije početka molitve naprave 3 koraka prema naprijed jest u pojavljivanju riječi *vajigaš* (približio se) 3

nastavak na stranici 12

(nastavak sa 11. stranice) **Rabbi Vissocher Frand: Poštediti braću sramote bilo je vrijedno rizika**

puta vezano uz molitvu. Ipak, postavlja se očigledno pitanje. Iako je istina da se riječ *vajigaš* u kontekstu Avrahama i Elijahua odnosi na približavanje B-gu, to nije slučaj sa Judom koji se približio Josefu sa svojom molbom. To nije primjer molitve pa kako onda može biti korišten kao kriterij za broj koraka koje radimo prije *Amide*. Što znači taj Rokeah?

Postoji još jedna problematična tema u ovoj *parši*. Ako čitamo Judin govor, vidjet ćemo da u njemu nema ničega što već nije rečeno u prijašnjem narativu. On ne dodaje apsolutno ništa detaljima koji su nam otkriveni u *parši Mikec*. Josip je bio svjestan svega iz Judine molbe i prije no što je on to izrekao, a iz nekog razloga tek se sada slomio i zaplakao te se otkrio svojoj braći.

Možda je moguće reći da jedno pitanje odgovara na drugo. Iako je Juda fizički stajao u istoj sobi sa Josipom i približio se njemu sa svojom molbom, on je zapravo svoju molbu

upućivao Gospodaru svemira. Juda na pameti nije bio egipatski moćnik, već *Ribon šel Olam*. Sve je drugo propalo. Binjamin je zatočen i braća razmišljaju o tome kako će se vratiti kući bez njega. Znaju da će to ubiti njihovog oca. Juda je očajan. On možda govori Josipu, približava se njemu i gleda u njega, ali njegova molba je upućena Onome sa velikim 'O'.

Iz tog razloga, Rokeah je točan. '*Vajigaš elav Jehuda*' je molba *Ribonu šel Olamu* i broji se kao jedno od 3 mjesta na kojima se riječ '*vajigaš*' koristi prije molitve. Istina, informacije su jednake onima koje je Juda već dao Josipu. On ne dodaje nove informacije u svojoj komunikaciji sa egipatskim moćnikom, ali sada su one upućene nekome drugome – Svemogućemu.

Vilna Gaon koristi sličan koncept kako bi objasnio Gemaru (*Megila 16a*). U dramatičnom susretu između Ahašveroša, Ester i Hamana, Ester upućuje molbu kralju i kaže mu da netko pokušava ubiti nju i

njezin narod. Ahašveroš traži od nje da kaže tko je krivac i ona kaže "*Zli protivnik – ovaj zli Haman*" (*Ester 7,6*). Gemara kaže da je Ester zapravo htjela pokazati na samog kralja, no anđeo je njen prst gurnuo u smjeru Hamana.

Čovjek ne mora imati poduku iz diplomatskih odnosa kako bi znao da ako tražiš od kralja uslugu ne kažeš: "To si ti, zao kralj, uzrok svih ovih nevolja." Što je Ester mislila? Ovo je njezin ključni moment. Kako je moguće da je skoro zabrljala? Možda je istina da je Ahašveroš dio problema, ali tako se ne može razgovarati s kraljem! Što znači ova Gemara?

Vilna Gaon kaže da je Ester možda bila u palači i gledala u kralja Ahašveroša te njemu upućivala svoj govor, ali zapravo je razgovarala sa Svemogućim. Njena molba i zalažanje za spas židovskog naroda od uništenja nije bila upućena kralju Perzije, već Kralju Kraljeva! Ona je bila toliko zaokupljena time da je zaista razgovarala s B-gom i nije marila za diplomaciju i za ono što će Ahašveroš čuti. Čudesno, anđeo je došao i gurnuo njen prst u smjeru Hamana te ju vratio u 'stvarni svijet' kako bi shvatila gdje se nalazi i tko sluša njenu molbu u palači.

To je još jedan primjer biblijske osobe koja naizgled razgovara s drugim ljudskim bićem, ali na dubljoj razini, razgovara sa *Ribonom šel Olamom*. Taj isti pristup moramo primijeniti kako bismo ispravno tumačili Judin govor u Josipovoj prisutnosti. ■

Prevela Anja Grabar

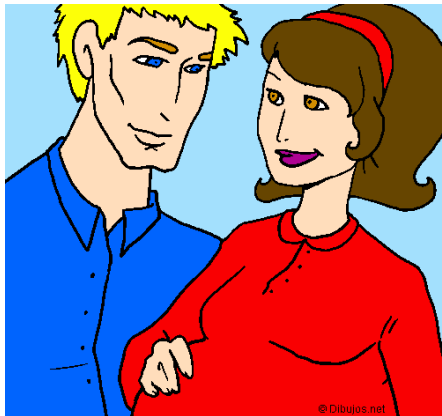
David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Av i em, hora i horim

Htio bih započeti novu seriju o rodbinskim nazivima. O nekima od njih pisao sam i prije.

Mislim na hebrejske nazive za majku - אמ em, i oca אב av. Klein piše da oba "vjerojatno potječu od dječjih riječi", tj jezika beba. Slični zvukovi koriste se u mnogim jezicima. U modernom hebrejskom imamo nazive *aba* - אבא tata i *ima* אמה - "mama". Klein piše da oni dolaze iz aramejskog, gdje znače "taj otac" i "ta majka". Međutim, Kutscher ističe da je u talmudskom hebrejskom *aba* i *ima* mogu značiti "moj/naš otac/majka". Kao dokaz toga, on donosi priču iz *Pesahim 4a* (prema verziji Rabeinu Hananela), gdje je rabi Hija pitao Rava da li je "Aba" živ. Rav nije htio reći ništa uvredljivo - pa je rekao: "Aba" je živ. Kutscher piše da je rabi Hija pitao je li njegov otac na životu, a Rav je znao da nije. Pa, kada je Rav rekao: "Aba" je živ, on je mislio: "Da, moj otac je živ".

Zbog sličnih zvukova u drugim jezicima, može biti teško utvrditi da li je neka riječ u ne-semitskoj riječ koja zvuči poput *em* ili *av* posuđena iz hebrejskog ili nekog srodnog jezika. Međutim, postoji nekoliko primjera gdje izgleda da se upravo to

dogodilo.

Na primjer, Online Etymology Dictionary (Etimološki online rječnik) tvrdi da je možda engleska riječ "teta" povezana s *em*:

iz anglo-fr. *aunte*, od st.fr. *ante*, iz lat. *amita* "teta po ocu" umanj. od *ama bepski razgovor ili ne, i.e. riječ za "majku" (usp grč. *amma* "majka", st.n. *amma* "baka", M.Ir. *ammait* "baba" hebr. *em.*, arapski *umm* "majka").

Iako je podrijetlo naziva tetka upitno, riječi "abbot" i "abbey" definitivno dolaze iz hebrejskog. Kutscher, citiran u vezi toga, piše kako slijedi:

Još jedan poučan primjer je način na koji su se u kršćanska vremena koristile riječi izvedene iz hebrejskog אב *av* - ("otac"). U mišnajsom hebrejskom nalazimo aramejski אבא (*aba*), čiji se najstariji pisani oblik pojavljuje u Novom zavjetu u Marku 14,36. Riječi su se vrlo brzo pojavile u praskozorje širenja kršćanstva po Europi. U srednjovjekovnom latinskom ono je poprimilo oblik *abbas*, naziv za fratra, odakle dolazi i *abbatia*, samostan, koje se

dalje zadržava u francuskom *abbaye*. Nadalje, uz dodatak grčko-romanskog sufiksa stvoren je ženski oblik, *abbatissa*. U engleskom nalazimo *abbot* (and *abbess*), u njemačkom *Abt* glavar samostana, na francuskom *abbé* svećenik. Isto tako u njemačkom imamo i *Äbtissin* glavaricu ženskog samostana naziv koji je nastao dodavanjem njemačkog ženskog sufiksa.

Neobično je da je ženska glavarica samostana ima naslov koji proizlaze iz hebrejske riječi za "oca" - ali tako to u jeziku ide!

hora i horim

Nakon rasprave o *av* i *em*, raspravljat ćemo o jednom općenitijem nazivu za majku i oca: *horim* - הורים "roditelji". Neformalna anketa koju sam proveo kod izvornih i ne-izvornih govornika hebrejskog otkrila je da su mnogi od njih mislili kako je riječ povezana s riječju za učitelja - *more* מורה i podučavanja - *horaa* הוראה. Međutim, ta riječ ima sasvim drugačiji korijen. *More* potječe od korijena " - ירה podučavati", koji je ujedno i korijen riječi - תורה Tora. *Hore* dolazi od korijena " - הרה "začeti, zatrudnjeti". Iz tog korijena dobivamo riječ *herajon* - הריון trudnoća.

Riječ je biblijskog podrijetla, ali priča je ovdje pomalo čudno. Dva puta u Tanahu nalazimo riječ *hora* - הורה u Šir HaŠirim 3,4 i Hošea 2,7. U oba slučaja, riječ ima jasno značenje "majka". I to ima smisla - onaj

nastavak na stranici 12

(nastavak s 13. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik: AV I em, hora I horim**

tko zatrudni doista je majka.

Mi nalazimo riječi *horim*, zapravo *horai* הורי, u jednom retku - Berešit 49,26, u Jaakovljevom blagoslovu Josefu:

בְּרַכַּת אָבִיךָ, גְּבִירוֹ עַל-בְּרַכַּת הַוְרִי, עַד-תְּאֻזוֹת, גְּבַעַת עוֹלָם

JPS to prevodi kao: "Blagoslovi oca tvojega nadmašuju blagoslove mojih predaka [*horai*], do krajnjih granica vječnih brežuljaka."

Međutim, Sarna komentira prijevod "mojih predaka":

Hebrejski *horai* je tako iznesen na temelju poslijebiblijske uporabe. Međutim, osnova *h-r-h* u Bibliji može značiti samo "zatrudnjeti" i, naravno, isključivo se koristi u ženskom rodu. Vidjevši da su "planina (e)" - "brdo (a)" fiksni par paralelnih pojmova u hebrejskoj poeziji, koji se pojavljuje u više od trideset puta tim redom, Rashbam nesumnjivo ima pravo povezujući *horai* ovdje s *har*, "planina". Septuaginta doista piše ovdje "drevne planine", povezujući riječ s riječju 'ad koja slijedi odmah poslije nje. Fraza *harere 'ad* "drevne planine", pojavljuje se u Habakuka 3,6 paralelno s *give'ot'olam* "vječnim brdima." Blagoslov Mojsija Josipu u Ponovljenom zakonu 33,15 koristi iste slike, ali u drugoj varijanti: "S prvinama s drevnih

planina /i najboljim s vječnih brežuljaka,..." Zato je najbolje staviti ovdje "blagoslovi drevnih planina".

Mislim da je Sarna prilično uvjerljiv ovdje. *Hora* se svakako čini da znači majka, a redak u Berešit izgleda kao da se odnosi na planine. Dakle, biblijski smo imali samo jednu riječ koja se odnosi na majke, a u nakon biblijskom hebrejskom razvio se općenitiji pojam *hore* za "roditelja". Riječ "roditelj" na engleskom jeziku imala sličan razvoj:

iz st.fr. roditelj (11c.), iz lat. *parentem* (nom. *parens*) "otac ili majka, predak," imenična upotreba prep. od *parere* "pustiti iz sebe, roditi, proizvesti," iz PIE baze * *per-* "izvesti"

Nisam vidio dokaze za to, ali me ne bi iznenadilo da je latinski *parentem* (ili ranija verzija) izvorno značio "majka", jer ona je ta koja rađa.

Ono što mi se čini čudnim je kako su riječi navedene u rječniku. Obojica, i Klein i Even-Shoshan imaju popise za *hora*, *hore* i *horim*. Čak i ako se prihvati tradicionalnije razumijevanje Berešit 49,26 kao "moji roditelji", ne vidim zašto bi oni morali imati zasebnu natuknicu za množinu te riječi. Pretpostavljam da to želi reći da u jedini *hore* znači "otac", a ne "roditelj", dok je samo množina *horim* uistinu općenita. Ali to nije način na koji se koristi u modernom hebrejskom. Popularni internetski hebrejsko-engleski rječnik Morfix *hore* prevodi samo kao "roditelj", i uopće nema natuknicu za *hora* - kao majka.

Morfix, naravno, ima natuknicu za drugo značenje *hora* - narodni ples. I

ne, oni nisu povezani. Kao što Philologos ovdje raspravlja:

"*Hora*" dolazi iz grčkog *khoros*, koji nam daje i takve riječi kao što su "pripjev" i "zbor". Tradicionalna narodna kola koja svoja imena vuku od *khorosa* može se naći diljem Balkana i jugoistočne Europe. Oni uključuju rumunjski i turski *hora*, bugarsku *horo*, crnogorsko i makedonsko *oro*, te ruski *khorovod*, i svi su vrlo stari i vrlo slični u načinu na koji se pleše.

A Online Etymology Dictionary daje sljedeće objašnjenje za "chorus (zbor)":

iz gr. *khoros* "skupina plesača ili pjevača, ples, plesni podij", od PIE * *ghoro-*. U antičkoj tragediji, *khoros* je davao izraz, između činova, moralnim i vjerskim osjećajima koje je pobudio čin predstave.

I samo za slučaj da imam bilo kojeg čitatelja koji je navikao na aškenaski *kamatz* - ne postoji nikakva povezanost između *hora* koja se nalazi u pojmu "lošon hora" ili "jecer hora". Svakako ću vam javiti kada se prestanem koristiti izraelskim načinom izgovora.. ■

Haftara za Šabat Vajlgaš

(Jehezekel 37,15-28.)

Ovo tjedna *haftara* spominje spajanje kraljevstva Jude i Josipa u vrijeme Mesijanske ere, i na taj način odražava početak ove paraše: "I Juda mu (Josipu) pristupi".

Prorok Ezekiel objavljuje proročanstvo koje je dobio, a u kojem mu B-g daje nalog da uzme dva štapa i na jednom napiše "Za Judu i djecu Izraelovu njegove suradnike", a na drugi "Za Josipa, štap Efrajimov i čitavog doma Izraelovog, njegovih suradnika". Nakon što je to učinio rečeno mu je da stavi dva štapa jedan do

drugoga i B-g ih je spojio u jedan.

B-g objašnjava Ezekielu da su ti štapi simboli Doma Izraelovog, koji je podijeljen u dva (često zaraćena) kraljevstva: Sjeverno kraljevstvo, koje je uspostavio Jeroboam, pripadnik plemena Efrajim, i Južno kraljevstvo, koje je ostalo pod kraljevskom vlašću davidovske (judejske) dinastije. Spajanje dva štapa predstavljalo je sjedinjenje kraljevstava koje će se desiti u vrijeme Mesijanske ere – s Mašijahom, potomkom Davida, za kormilom ovog ujedinjenog kraljevstva.

"Ovako kaže VJEČNI B-g: 'Gle, Ja ću uzeti djecu Izraelovu između naroda u koje su otišli, i Ja ću ih sakupiti sa svih strana, i Ja ću ih dovesti u njihovu zemlju. I Ja ću ih učiniti jednim narodom u zemlji, na gorama Izraela, i jednog kralja će imati svi za kralja...'"

Haftara završava B-žjim uvjerenjem da će "oni boraviti na zemlji koju sam Ja dao svojom sluzi, Jaakovu, gdje su vaši praoci živjeli; i oni će boraviti u njoj, oni i njihova djeca i djeca njihove djece, zauvijek; a moj sluga David bit će njihov kralj zauvijek." ■

Halahlčka satnica (za grad Zagreb)

Datum	Alot Hašahar	Najranije Talit	Nec Hahama	Najkasnije Š'ma	Zman Tefila	Hacot	Minha Gedola	Minha Ketana	Plag Haminha	Šekia	Cet Hakohavim
asara betevet 22. 12. 2015.	5:57	6:33	7:34	9:44	10:28	11:54	12:16	14:26	15:20	16:14	16:56

Iz medija

PREBLAGDANSKO DRUŽENJE

Dvjesto uglednika iz cijelog svijeta na blagdanskom druženju veleposlanstva države Izrael i hrvatsko-izraelskog poslovnog kluba

Jutarnji list, 14.12.2015.

Hrvatsko-izraelski poslovni klub - CIBC (www.cibc.hr) i Veleposlanstvo države Izrael u Republici Hrvatskoj organizirali su tradicionalno predblagdansko druženje u prepunoj svečanoj dvorani hotela AS u Zagrebu.

Skupu su nazočili veleposlanici i diplomatski predstavnici iz Azerbejdžana, Koreje, Kine, Republike Kosova, Ukrajine i dr. te mnogi brojni uglednici iz hrvatskog kulturnog, političkog, znanstvenog i javnog života: prof.dr. Vedran Mornar, ministar znanosti, obrazovanja i športa, dr. Siniša Varga, ministar zdravlja, voditelj predstavništva Europske komisije u Hrvatskoj dr.sc. Branko Baričević, guverner Hrvatske narodnebanke Boris Vujčić, akademik Željko Reiner, potpredsjednik Hrvatskog sabora, gradonačelnik Grada Zagreba Milan Bandić, rektori prof.dr. Damir Boras, prof.dr. Željko Turkalj,

prof.dr. Pero Lučin, prof. dr. Željko Tanjić, predsjednik Općinskog kaznenog suda u Zagrebu Vinko Mioč, pravobraniteljica za djecu doc.dr. Ivana Milas Klarić, predsjednik HAZU, akademik Pavao Rudan glavni tajnik HAZU, proslavljeni sporta-ši Davor Šuker, Franjo Arapović, Zoran Primorac, Veljko Mršić, Dubravko Šimenc, Damir Škaro te brojni drugi uspješni poslovni ljudi iz Hrvatske, Izraela, Koreje, Australije i drugih krajeva svijeta. Za ovu priliku iz Izraela je doputovao posebni gost gospodin Moti Giladi, osobni prijatelj izraelskog premijera Benjamina Netanyahu-a te izraelska medijska i glazbena zvijezda. Sve prisutne pozdravila je veleposlanica države Izrael u Hrvatskoj Nj. E. Zina Kalay Kleitman, ustvrdivši da je protekla godina obilježena s iznimno kvalitetnom suradnjom dviju zemalja na svim razinama koja je rezultirala i posjetom predsjednice Republike Hrvatske Kolinde Grabar Kitarov-

ić Izraelu, te da vjeruje da će se takav trend nastaviti i u idućoj godini.

Predsjednik Hrvatsko-izraelskog poslovnog kluba prof. dr. Dragan Primorac izrazio je zadovoljstvo zbog zajedničke suradnje Kluba s izraelskom ambasadom u Hrvatskoj uz osvrt na veliki broj inicijativa koje su pokrenute u 2015. godini, te koje će se nastaviti u 2016. godini. Posebno je izdvojio područje zdravstva i energetike na kojim se već do sada ostvareni značajni projekti i suradnja između Hrvatske i Izraela. Među njima je zasigurno najvažnija suradnja s vodećom izraelskom bolnicom Hadassah Medical Center te s nizom dobitnika Noblove nagrade koji redovno na poziv prof.dr. Primorca posjećuju Hrvatsku.

Hrvatsko-izraelski poslovni klub osnovan je 2010. godine s

ciljem unapređenja suradnje između dviju država s naglaskom na gospodarstvo. Članovi Hrvatsko-izraelskog poslovnog kluba su uglednici iz javno-političkog, kulturnog i gospodarskog života Republike Hrvatske i Izraela među kojima i izraelski milijarder Itshak Tshuva, predsjednik američko-izraelske gospodarske komore i sin predsjednika Izraela Chemi Peres, niz članova Vlade Izraela i vodećih gospodarstvenika te brojni ljudi iz javnog života države Izrael. Podružnice CIBC-a su aktivne i u SAD-u, Velikoj Britaniji i Južnoafričkoj Republici, a Savjetodavni odbor CIBC-a čine vodeći hrvatski i izraelski gospodarstvenici, aktivni i bivši političari. ■

HOLOKAUST

Švicarska banka skrivala premoženje Židov med vojno in utajevalcev davkov

FinanceLive/Bloomberg, 16.12.2015.

Banka Dreyfus Sons & Co. je dve desetletji skrbela za Žide, ki so želeli skriti premoženje pred nacisti v tridesetih letih in med drugo svetovno vojno. Nedavno je banka prav tako pomagala skrivati premoženje ameriškim strankam pred davčno upravo ZDA. Dreyfus

Sons & Co. je skrivala pravo lastništvo premoženja z offshore subjekti in s shranjevanjem zlata in denarja v ločenih trezorjih. Banka je priznala, da ni izvajala dovolj strogega nadzora, da bi Američani plačevali davke, se pogodila za 24,2 milijonov evrov kazni in izognila sodnemu pregonu ZDA.

